

Niina Hilakivi

Kati Kalkasmaa

TOIMINNALLISET MENETELMÄT
SEKSUAALIKASVATUKSEN
TUKENA

Opas yläasteiden terveydenhoitajille

Opinnäytetyö
Hoitotyön koulutusohjelma
Terveydenhoitaja

Toukokuu 2010

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>	<p>Opinnäytetyön päivämäärä</p> <p>26.5.2010</p>		
<p>Tekijä(t) Niina Hilakivi, Kati Kalkasmaa</p>	<p>Koulutusohjelma ja suuntautuminen Hoitotyön ko. Terveydenhoitaja</p>		
<p>Nimeke</p> <p>Toiminnalliset menetelmät seksuaalikasvatuksen tukena – Opas yläasteiden terveydenhoitajille</p>			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa ohjausmateriaali, siihen kuinka käyttää toiminnallisia menetelmiä seksuaalikasvatuksessa. Työ on kohdennettu ensisijaisesti yläasteiden kouluterveydenhuollossa toimiville terveydenhoitajille, mutta materiaalia voivat käyttää myös seksuaalikasvatusta antavat opettajat.</p> <p>Työmme pohjautuu sairaanhoitaja opinnäytetyönä tekemäämme toiminnalliseen opinnäytetyöhön, jossa pohdimme toiminnallisten menetelmien käyttöä terveydenedistämässä.</p> <p>Koulujen seksuaalikasvatus on vielä pääosin luentotyypistä opetusta, mutta nuoret kaipaivat seksuaalikasvatukseen uutta potkua.</p>			
<p>Asiasanat (avainsanat) Seksuaalisuus, nuoret, terveyden edistäminen, seksuaalikasvatus, seksuaaliterveys, kouluterveydenhuolto, tuotekehitys</p>			
<p>Sivumäärä 13 s. + Liitteet 12s.</p>	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 33%;">Kieli Suomi</td> <td style="width: 33%;">URN</td> </tr> </table>	Kieli Suomi	URN
Kieli Suomi	URN		
<p>Huomautus (huomautukset liitteistä)</p>			
<p>Ohjaavan opettajan nimi Tuula Okkonen</p>	<p>Opinnäytetyön toimeksiantaja MAMK/Terveysalan laitos, Savonlinna</p>		

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis 26.05.2010
Author(s) Niina Hilakivi, Kati Kalkasmaa	Degree programme and option Degree programme in Nursing, Public Health Nursing.	
Name of the bachelor's thesis Functional methods to supporting sex education – A Guide for secondary schools Public health nurses		
Abstract The purpose of this bachelor's thesis is to produce guidance material on how to use functional methods in sex education. The primary target group is the secondary schools healthcare Public Health Nurses, but the material can also be used by teachers giving sex education. Our bachelor's thesis is based on our functional bachelor's thesis on nursing, where we examine applying functional methods in health promotion. Sex education in schools is still primarily lecturing even though the young wish for new approaches to sex education.		
Subject headings, (keywords) Sexuality, The young, sexual health, sex education, school healthcare, product development		
Pages 13 p. + 12 app.	Language Finnish	URN
Remarks, notes on appendices		
Tutor Okkonen Tuula	Bachelor's thesis assigned by Mikkeli University of Applied Sciences	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	2
2	SEKSUAALITERVEYS.....	3
	2.1 Nuorten seksuaaliterveys.....	3
3	SEKSUAALIKASVATUS	4
	3.1 Seksuaalikasvatuksen tehtävät	4
	3.2 Seksuaalikasvatuksen tavoitteet	5
	3.3 Seksuaalikasvatus yläasteikäisille nuorille.....	6
	3.4 Hyvien tulosten saavuttaminen seksuaalikasvatuksessa	7
	3.4.1 Draaman käyttö seksuaalikasvatuksessa.....	9
4	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE.....	10
5	TUOTEKEHITYSPROSESSI	10
	5.1 Ideointi	10
	5.2 Kehittely ja testaus	11
	5.3 Tuotteistaminen.....	11
	5.4 Lanseeraus	11
6	POHDINTA	12
	LÄHTEET	13
	LIITE	

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa ohjausmateriaali toiminnallisten menetelmien käytöstä nuorten seksuaalikasvatuksessa. Työ on kohdennettu ensisijaisesti yläasteiden terveydenhoitajille, mutta ohjausmateriaalia voivat käyttää apuna myös seksuaalikasvatusta antavat opettajat.

Opinnäytetyömme pohjautuu sairaanhoitaja opinnäytetyönä tekemäämme katsaukseen, kuinka toiminnallisia menetelmiä voi käyttää hyödyksi terveyden edistämässä. Sairaanhoitaja opinnäytetyön toteutimme yhteistyössä Linnalan Nuorten kanssa keväällä 2006, jolloin järjestimme viikoittain tapaamisia yläasteikäisten nuorten kanssa. Tapaamisissa kävimme läpi nuorten itsensä tärkeäksi kokemia teemoja seksuaalikasvatuksen näkökulmasta. Näitä aiheita sovellamme tämän opinnäytetyön materiaalina.

Yläasteikäisten seksuaaliterveystietämys ja seksuaaliterveys on parantunut Suomessa viimeisen kahden vuosikymmenen aikana (Kontula & Lottes. 2000, 207). Seksuaaliterveys WHO:n määritelmän mukaan on seksuaalisuuteen liittyvän fyysisen, emotionaalisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila. Siinä ei ole kyse vain sairauden, toimintahäiriön tai raihnaisuuden puuttumisesta (Aho, Kotiranta-Ainamo ym. 2008, 34).

Seksuaalikasvatus on maassamme sisällytetty opetussuunnitelmaan 5. luokasta ylöspäin (Kontula & Lottes. 2000, 209). Koulujen seksuaalikasvatus on vielä useimmiten tavallista luokkaopetusta, toiminnallisia menetelmiä kuten draamaa ja roolileikkejä käytetään vain n. 5 % kouluissa (Kontula & Meriläinen. 2007, 50–51). Tässä työssä kerromme kuinka valmistimme oppaan (liite 1) toiminnallisten menetelmien käytöstä seksuaalikasvatuksessa yläasteiden terveydenhoitajille. Menetelmänä käytimme tuotekehitysprosessia.

2 SEKSUAALITERVEYS

Seksuaaliterveyden määritellään olevan hyvä, kun henkilö voi toteuttaa seksuaalisuut-
taan ilman että siitä on haittaa hänelle itselleen tai muille ihmisille (Bildjuschkin &
Malmberg. 2000, 23). Ihmisen seksuaalisuus on ominaisuus jonka nähdään olevan
osittain pysyvä, osittain kehittyvä. Seksuaalisuudessa on kolme tärkeää kerrosta, josta
muodostuu kokonaisuus: biologian, järjen ja tunteen kerrokset. Nuoren seksuaalinen
kasvu tapahtuu tiedon ja ymmärryksen lisääntyessä, tunne-elämää tutkiskellen ja bio-
logisten muutosten kautta (Cacciatore & Kortenniemi-Poikela. 2010, 10).

2.1 Nuorten seksuaaliterveys

Nuorten seksuaaliterveys on kehittynyt suotuisasti verrattuna aikaisempiin vuosikym-
meniin. Lääketieteellisestä näkökulmasta tarkasteltuna, tilastotietojen valossa mm.
nuorten raskaudet ja raskaudenkeskeytykset ovat vähentyneet alle puoleen 1970-luvun
tasosta (Kontula & Lottes. 2000, 207).

Nuoruuden kehitystehtävänä on itsenäistyä ja tulla riippumattomaksi omista vanhem-
mista ja huoltajista, ottaa oma keho haltuun ja hallita kehon tunteuksia (Bildjuschkin
& Malmberg. 2000, 39). Nuoruuteen kuuluu halu kokeilla rajoja ja tällä tavalla löytää
omat mieltymykset ja rajansa.

2.2 Nuorten seksuaaliterveyden edistäminen

Nuoruus on yksi tärkeimmistä ikävaiheista seksuaalisen kehityksen kannalta ja seksu-
aalikasvatus tärkeä osa-alue edistettäessä seksuaaliterveyttä. Seksuaaliterveyteen liit-
tyvillä asenteilla, tiedoilla ja taidoilla, kuten myös seksuaalikasvatuksella on huomat-
tava merkitys nuoren suhtautumisessa omaan seksuaalisuuteensa (Aho, Kotiranta-
Ainamo ym. 2008, 38). Nuorten seksuaalikasvatuksen tavoitteena on lisätä ymmärrys-
tä nuoressa itsessään kasvun ja kehityksen myötä tapahtuviin muutoksiin, sekä omalta
osaltaan tukea seksuaali-identiteetin kasvua ja itsetunnon rakentumista (Aho, Kotiran-
ta-Ainamo ym. 2008, 39). Seksuaalikasvatuksessa on tärkeää muistaa että saman ikä-
ryhmän sisällä kypsyy vaihtelut voivat olla suuriakin. Seksuaalikasvatusta annettaessa

tulisi ottaa huomioon nuoren iän ja kehitystason lisäksi sukupuoli sekä uskonnolliset ja kulttuuriset lähtökohdat.

Kouluterveydenhuollon roolia on Suomessa pidetty tärkeänä seksuaaliterveyden edistämässä. Kansainvälisesti sitä on myös pidetty Suomen erityisvahvuutena, mikä osaltaan selittää maamme alhaisia abortti- ja raskauslukuja (Kontula & Meriläinen. 2007, 104). Väestöliiton 2000 ja 2006 tekemä tutkimus koulujen seksuaalikasvatuksesta sekä koululaisten seksuaalitietämyksestä osoittaa että terveystietoon sisältyvä seksuaalikasvatus paransi koululaisten seksuaalitietämystä (Kontula & Meriläinen. 2007, 107)

3 SEKSUAALIKASVATUS

Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelman mukaan seksuaalineuvonta ja – kasvatus kuuluvat ammatilliseen perusterveydenhuollon työhön. Seksuaalikasvattajina toimivat koulun opettajien ja terveydenhoitajien lisäksi päivittäin nuoren muut läheiset aikuiset (Aho, Kotiranta-Ainamo ym. 2008, 38).

Seksuaalikasvatuksen haasteena on saada nuoret, jotka eivät vielä kypsyttömyytensä vuoksi osaa, käyttäytymään vastuullisesti. Seksuaalikasvatuksen tulisi luoda myönteinen ja hyvä kuva seksuaalisuudesta (Bildjuschkin & Malmberg. 2000, 3).

3.1 Seksuaalikasvatuksen tehtävät

Seksuaalikasvatus on yksi osa terveystieteistä. Seksuaalikasvatuksen tehtävä on lyhykäisyydessään jakaa nuorille sitä tietoa seksuaalisuudesta ja seksistä, jota hän tarvitsee tehdäkseen seksuaaliterveytensä ja mielihyvänsä kannalta parhaita valintoja (Bildjuschkin & Malmberg. 2000, 10). Seksuaalikasvatus on jaettu neljään eri ryhmään (Lasse Kannas 1993): Sivistävä tehtävä, virittävä tehtävä, mielenterveystehtävä sekä muutosta avustava tehtävä (Bildjuschkin & Malmberg. 2000, 9) Nämä eri tehtävät on jaoteltu seuraavasti:

Sivistävä tehtävä: Olennaisin tehtävä terveystieteissä on aiheuttaa muutosta seksuaaliterveyskäyttäytymisessä. Tärkeää olisi miettiä, mitkä seksuaalisuusaiheet olisivat niitä tärkeimpiä saattaa nuorten tietoon. Seksuaalioikeuksien toteutuminen ja sek-

sin laatuksymykset ovat lähes mahdottomia mitata, kun taas raskaudet ja sukupuolitauditartunnat on helposti mitattavissa (Bildjuschkin & Malmberg. 2000, 9).

Virittävä tehtävä: Tiedon antamisen lisäksi seksuaalikasvatuksen tulisi herättää keskustelua. Virittävä keskustelu tuo esille seksuaalisuuden takana olevat kulttuuriset, yksilölliset ja sosiaaliset mekanismit. Virittävä seksuaalikasvatus tuo esille ja pohtii niitä puolia seksuaalisuudesta, jotka ovat syystä tai toisesta jääneet ulkopuolelle tai koskemattomiksi (Bildjuschkin & Malmberg. 2000,10).

Mielenterveystehtävä: Seksuaalikasvatuksen tulisi edistää mielenterveyttä poistamalla ennakkoluuloja, harhakäsityksiä, uskomuksia ja pelkoja. Perustiedon jakaminen voidaan nähdä seksuaalisuuden kohtaamisen perustasona eli ”luvan antamisen” tasona. Seksuaalikasvatuksen saaminen voi parantaa nuoren itsetuntoa ja tukea kykyä tehdä itse seksuaalisuuteensa liittyviä päätöksiä, ja näin parantaa mielenterveyttä (Bildjuschkin & Malmberg. 2000, 10).

Muutosta avustava tehtävä: Seksuaalikasvatuksen huomion kohteena tulisi olla myös seksuaaliterveyteen liittyvät haaveet, toiveet ja mielikuvat, pelkästään huomion kiinnittäminen terveystottumusten muuttamiseen ei riitä. Seksuaalikasvatuksessa tulisi pohtia myös seksuaalisen minäkuvan muutoksia. Kaverit ovat nuoruusiässä tärkeitä, ja tukea ja neuvoja seksuaalisiinkin kysymyksiin haetaan kaveripiiristä. Mikäli kaveripiirin ja aikuisten opetusten välillä on ristiriitaa, tulisi nuorella olla valmiudet vastustaa ryhmää johon kuitenkin on painetta kuulua. Nuoren itse on ratkaistava seksuaalisuuteen liittyvät kysymykset, ja seksuaalikasvatuksen tulisi tukea häntä tässä tehtävässä (Bildjuschkin & Malmberg. 2000, 9-10).

3.2 Seksuaalikasvatuksen tavoitteet

Seksuaalikasvatuksen tärkein päämäärä on edistää hyvää seksuaaliterveyttä. Laajemmin tarkasteltuna seksuaalikasvatuksen tavoitteena voitaisiin nähdä paitsi vastuun, tietojen ja taitojen sisäistäminen myös seksuaalisuuden myönteisten voimavaramahdollisuuksien ymmärtäminen (Bildjuschkin & Malmberg. 2000, 46–47). Jotta nuori osaisi toimia seksuaalisesti vastuullisesti ja ymmärtää omaa seksuaalisuuttaan, tulee

hänellä olla riittävät ja oikeat tiedot liittyen seksiin ja seksuaalisuuteen ylipäätään. Seksuaalisuus pitää sisällään lähes kaikki ihmisen hyvinvoinnin osa-alueet. Seksuaalisuudella on merkitystä niin fyysiselle, psyykkiselle kuin sosiaaliselle hyvinvoinnille, sekä henkisille mahdollisuuksille (Bildjuschkin & Malmberg. 2000, 47).

3.3 Seksuaalikasvatus yläasteikäisille nuorille

Hyvä seksuaalikasvatus romuttaa väärää uskomuksia ja haitallista tietoa. Seksuaalikasvatuksen tulisi tuoda perusteltua tietoa ja näkemyksiä seksuaalisuudesta. Käsiteltävien asioiden tulisi olla sellaisia että nuoret ymmärtävät niitä (Bildjuschkin & Malmberg. 2000, 56).

Seksuaalikasvattajat saavat yleensä kohdejoukokseen joukon hyvin erilaisista lähtökohdista ja kulttuureista tulevia nuoria. Luontevuus ja luovuus ovat seksuaalikasvattajan tärkeimpiä välineitä. Seksuaalikasvatuksessa tulisi olla koulukohtainen opetus-suunnitelma (Bildjuschkin & Malmberg. 2000, 47).

Seksuaalikasvatuksen antaminen on haasteellisinta juuri yläasteikäisille, koska murrosikä on usein vasta alkanut. Toisaalta seksuaalikasvatus voi olla tässä ikävaiheessa myös antoisinta molemmille osapuolille. Yläasteella nuorten kehitys voi ikäryhmässä olla hyvinkin eri vaiheessa. Seksuaalikasvattajalta vaaditaan tässä ikäryhmässä herkkää ja hyvää nuoruuden kehitysvaiheiden ymmärtämistä sekä hyviä tietoja nuoruudesta ja sen tuomista suurista muutoksista (Bildjuschkin & Malmberg. 2000, 52).

Yläasteikäisillä elämän täyttää yleensä tavalla tai toisella oma seksuaalisuus ja seksuaalisuuden suuret kysymykset. Tässä ikävaiheessa nuori on herkimmillään mitä tulee sekä seksuaalisuuden positiivisiin että negatiivisiin kokemuksiin. Seksuaalikasvatuksen tulisi vastata näihin molempiin seksuaalisuuden puoliin, kaikki ei yleensä tapahdu kuten elokuvissa. Oma seksuaalisuus, tapa olla aikuinen ja suhtautuminen muihin samassa elämäntilanteessa oleviin ovat keskeisiä pohdintoja nuorella tässä ikävaiheessa. Paineet ottaa oma seksuaalisuus hallintaan ja miettiä mitä seksuaalisuus minulle merkitsee (Bildjuschkin & Malmberg. 2000, 52). Nuorten kanssa on hyvä pohdiskella ja keskustella seksuaalisuuden eri painotuksista ja ilmenemismuodoista, sekä siitä mikä on normaalia tai voiko normaaliutta seksuaalisuuden kannalta edes määritellä.

Nuorille on tärkeää antaa myös tietoa siitä mitä tapahtuu murrosiän aikana. Kehon muutokset ja mielialojen vaihtelut voivat olla toisille hyvinkin rankkoja kokemuksia. Keskustelu ja pohdinta siitä milloin nuoret ovat kypsiä mihinkin, on paikallaan tässä ikävaiheessa. Murrosiän kehityksen myötä myös seksuaalisiin haluihin etsitään vastetta (Bildjuschkin & Malmberg. 2000, 53). On tärkeää myös muistuttaa että jokainen kehittyy omaa tahtiaan, eikä pidä kiirehtiä mihinkään.

Yläasteikäiset nuoret tarvitsevat ensisijaisesti tietoa sukupuolitaudeista, ehkäisystä sekä raskaudesta. Pääsääntönä voisi pitää sitä, että tieto on saatavilla ennen tarvetta. Kouluterveystutkimuksen mukaan 85 % kahdeksaluokkalaisista ja 70 % yhdeksäsluokkalaisista ei ole vielä kokenut yhdyntää (Aho, Kotiranta-Ainamo ym. 2008, 28). Nuorille on tärkeä kertoa mistä omalla paikkakunnalla voi saada tietoa ehkäisystä ym. seksuaaliasioista, esimerkiksi tutustumiskäynti paikkakunnan ehkäisyneuvolassa voisi olla paikallaan.

Seksuaalikasvatuksessa on tärkeää puuttua myös seksiin ja päihteiden käyttöön. Tutkimusten mukaan yli puolet ensimmäisistä yhdynnöistä tapahtuu enemmän tai vähemmän alkoholin vaikutuksen alaisena (Bildjuschkin & Malmberg. 2000, 52).

Seksuaalikasvatukseen kuuluu myös keskustelu seurustelusta, rakastumisesta ja ihastumisesta. Nuoret kohtaavat ensimmäiset oikeat seurustelukokemukset yleensä yläasteen aikana. Ensimmäisiin rakastumisiin ja ihastumisiin liittyy valitettavasti yleensä myös sydänsuruja, pettymyksiä ja tuskaa. Näistä on hyvä keskustella, jotta nuoret tietäisivät niiden kuuluvan luonnollisena osana nuoruuteen.

3.4 Hyvien tulosten saavuttaminen seksuaalikasvatuksessa

Seksuaalikasvatuksen tulee antaa valmiuksia sellaisten elämäntaitojen hallintaan, joiden avulla nuori voi tehdä seksuaaliterveytensä kannalta mahdollisimman hyviä valintoja (Bildjushkin & Malmberg. 2000, 48). Seksuaalikasvatusta annettaessa on muistettava kuulijakunnan heterogeenisyys. Yhdeksännellä luokalla n. 20–30%:lla on yhdyntäkokenuksia, heillä tulee olla riittävät tiedot ehkäisystä ja sukupuolitaudeista, toisaalta taas suurimmalla osalla nämä kokemukset vielä puuttuvat (Aho, Kotiranta-Ainamo.

2008, 28). Seksuaalikasvattajan on löydettävä kultainen keskitie miten käsitellä asioita nuorten kanssa.

Seksuaalikasvatusta annetaan kolmella tasolla: seksuaalivalistuksena, seksuaaliope- tuksena ja seksuaalineuvontana. Tehokkainta kasvatus olisi, mikäli nuori voisi saada eri tasojen seksuaalikasvatusta pitkän ajan kuluessa. (Bildjuschkin & Malmberg. 2000, 13).

Väestöliiton teettämässä kouluterveyskyselyssä 2006 tutkittiin koulujen käyttämiä menetelmiä seksuaalikasvatuksessa. Tutkimuksissa selvisi, että koulut joissa seksuaalikasvatusta oli opetustunteina enemmän, oppilailla oli keskimäärin paremmat tiedot seksuaaliterveydestä (Kontula & Meriläinen. 2007, 108–109). Tutkimuksessa saavutettuja pistemääriä nostivat mm. seuraavat asiat. Seksuaaliasioista puhuminen oli helppoa opettajalle, opetusta annettiin 8. luokalla yhteisesti sekä tytöille että pojille ja että oppilaille oli kerrottu mahdollisuudesta saada seksuaalineuvontaa terveysasemilla. Luontevuus ja suvaitsevaisuus havaittiin avainkäsitteiksi hyvien tulosten saavuttami- ssa (Kontula & Meriläinen. 2008, 111, 113).

Väestöliiton kouluterveyskyselyssä 2006 tutkittiin myös eri maakuntien seksuaalikas- vatuksen tasoa. Tutkimuksen mukaan Pohjois- ja Etelä-Pohjanmaalla sekä Varsinais- Suomessa seksuaalikasvatus oli hyvää. Sen sijaan esimerkiksi Pohjois- ja Etelä- Savossa hyvä seksuaalikasvatus oli jäänyt melko harvinaiseksi (Kontula & Meriläinen. 2008, 115). Nuorten itsensä mielestä seksuaalikasvatus kouluissa kaipaisi uusia mene- telmiä, eivätkä tilastotkaan puhu sen puolesta että nuorten saama seksuaalikasvatus olisi hyvää (Hilakivi, Kalkasmaa. 2008, 1).

Väestöliiton 2006 tutkimuksessa nousi esille yksittäisistä opetusmenetelmistä tehok- kaimmaksi draaman ja roolileikkien hyödyntäminen. Myös esitelmien ja esitysten teko motivoi nuoria hyvin seksuaalikasvatuksessa (Kontula, Meriläinen. 2008, 114).

3.4.1 Draaman käyttö seksuaalikasvatuksessa

Draaman käyttö erilaisissa kasvatus- ja ohjaustarkoituksissa on lisääntynyt viime vuosina (Hilakivi, Kalkasmaa. 2008, 7). Draamapedagogiikaksi kutsutaan draamatyötä, jota tehdään kouluissa ja kasvatuksessa (Korhonen & Ostern. 2001, 92). Viime vuosikymmenen aikana draama on saanut enemmän ulottuvuuksia. Draaman kyky opettaa ja kasvattaa on ymmärretty, niinpä draamaa on alettu käyttää yhä enemmän koulujen opetuksessa (Bowell & Heap. 2005, 11-15).

Draaman ja muiden toiminnallisten menetelmien avulla vastaanottaja saadaan aktiiviseksi toimijaksi ja täten mielenkiinto aiheeseen herää. Seksuaalisuuteen liittyvät aiheet ovat useimmiten nuorille arkoja, ja kysymysten tekeminen noloa. Draaman ja roolileikkien avulla asioista puhuminen helpottuu kun sitä ei tarvitse tehdä omana itsenään vaan roolihahmon kautta. Asenteita ja ajatuksia ei voi opettaa valmiiksi, vaan niiden pohtimiseen annetaan monipuolisesti avaimia, jotka auttavat draamaan osallistuvia ajattelemaan ja edesauttavat omien mielipiteiden muodostumista (Korhonen & Ostern. 2001, 84).

Toiminnallisten menetelmien kautta myös seksuaalikasvattajalle tiedon antaminen on helpompaa. Aiheisiin voi mennä syvemmälle, kun käyttää apuna draamaa. Toiminnallisten menetelmien käytössä on myös omat hankaluutensa. Mikäli ohjaajalla ei ole riittävää auktoriteettia ja otetta tyhmään, on vaarana että tilanne riistäytyy käsistä. Sen vuoksi on muistettava, että ryhmänohjaaja eli kasvattaja on aina auktoriteetti nuorille ja määrää kuinka tilanteessa edetään. Draamaa ym. roolileikkejä käytettäessä on muistettava rooleista irrottautuminen tunnin päättyessä.

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa ohjausmateriaali toiminnallisten menetelmien käytöstä seksuaalikasvatuksessa yläasteiden terveydenhoitajien käyttöön. Oppaan tavoitteena on helpottaa draaman käyttöä seksuaalikasvatuksessa.

5 TUOTEKEHITYSPROSESSI

Tuotekehitys tarkoittaa joko täysin uusien tuotteiden tai vanhojen tuotteiden muunnelmien suunnittelua sekä tuomista markkinoille (Bergström & Leppänen. 2007, 118). Käytimme apunamme tuotekehitysprosessia jäsentäessämme opinnäytetyötämme. Tuotekehitysprosessin mukaan etenimme tässä työssämme ideointi- ja arviointivaiheeseen, ohjausmateriaalin tuottamista käyttövalmiiksi tuotteeksi on tästä hyvä jatkaa. Tuotekehitysprosessi jaetaan neljään vaiheeseen: Ideointiin ja arviointiin, kehittelyyn ja testaukseen, tuotteistamiseen sekä lanseeraukseen (Bergström & Leppänen. 2007, 119).

5.1 Ideointi

Ideointi vaiheessa ideoita voi, ja pitääkin olla useita, ideoita voi kerätä kohderyhmäläisiltä. Ideointivaiheessa voi käyttää erilaisia ideointitekniikoita, esimerkiksi aivorihtä (Bergström & Leppänen. 2007, 119). Tässä opinnäytetyössä ideointivaiheeksi voitaisiin kutsua jo sairaanhoitaja opinnäytetyönämme tekemäämme kartoitusta nuorten parissa. Seksuaalikasvatusmateriaalia työstäessämme olemme jo testanneet ideaa käytännössä tehdessämme sairaanhoitaja opinnäytetyötämme. Silloin tutkimme nuorten parissa tarvetta tällaisille menetelmille. Ideoiden tulee vastata kohderyhmän tarpeita ja toivomuksia (Bergström & Leppänen. 2007, 119). Tässä vaiheessa tulee miettiä myös idean kannattavuutta, eli kustannuksia ja menestymismahdollisuuksia. Uskomme vahvasti oppaamme tarpeellisuuteen, kouluterveydenhoitajat voivat saada työstämme uusia ideoita miettiessään seksuaalikasvatustapoja.

5.2 Kehittely ja testaus

Tässä vaiheessa tuotetta on tarkoitus testata aidolle kohderyhmälle ja tarvittaessa kehittää tuotetta heidän toiveidensa mukaan (Bergström & Leppänen. 2007, 119). Omasa työssämme testausvaihe oli tarkoitus toteuttaa esittelemällä opasta kouluterveydenhoitajille, jotka olisivat arvioineet tuotteen käyttömahdollisuuksia, ulkonäköä ja sisältöä. Testausvaihe kuitenkin jäi toteuttamatta, koska emme saaneet sopivaa terveydenhoitajaa arvioimaan opasta. Jatkossa ohjausmateriaalia voi testauttaa yläasteiden kouluterveydenhoitajilla ja mahdollisesti jatkokehittää tarpeiden mukaan.

Käytetyn materiaalin valitsimme sen perusteella, mitä menetelmiä ja harjoituksia käytimme sairaanhoitaja opinnäytetyötä tehdessämme. Valitsimme harjoituksia jotka toimivat nuorten kanssa hyvin.

5.3 Tuotteistaminen

Tuotteistaminen tarkoittaa käytännössä sitä että tuoteideasta kehitetään markkinoitava tuote. Tuotteistamisvaiheessa huolehditaan käytännön järjestelyistä, eli tuote hinnoitellaan, patentoidaan ja valitaan jälleenmyyjät (Bergström & Leppänen. 2007, 119).

5.4 Lanseeraus

Lanseerausvaiheessa tuote saatetaan kohderyhmän saataville, eli tuodaan markkinoille. Tässä vaiheessa tärkeää on tuoda tuotetta esille ja markkinoida sitä. Lanseerauksen jälkeen tuotteen parantelua voi jatkaa, sekä tuoda markkinoille uusia versioita (Bergström & Leppänen. 2007, 119). Lanseerausvaiheessa ohjausmateriaali olisi tarkoitus saada levitettyä mahdollisimman laajalle kouluterveydenhoitajien käyttöön. Jatkossa tarpeiden muuttuessa siitä on helppo soveltaa uusia versioita.

6 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa ohjausmateriaali (liite 1) toiminnallisista menetelmistä seksuaalikasvatuksen tueksi yläasteiden terveydenhoitajien käyttöön. Opinnäytetyön tukena käytimme sairaanhoitaja opinnäytetyötämme sekä tuotekehitysprosessia.

Aiheen koimme tärkeäksi, koska seksuaalinen kehitys ja seksuaalielämän aloitus nuorilla varhaistuu koko ajan, eikä kouluilla välttämättä ole tarjota kaikkia oppilaita tavoittavaa seksuaalikasvatusta. Sairaanhoitaja opinnäytetyöhömmme haastattelemat nuoret kokivat koulujen terveystkasvatuksen tylsäksi ja vanhanaikaiseksi. Epävirallisesti haastattelemamme kouluterveydenhoitajat ottaisivat mielellään vastaan ohjausmateriaalia draaman ym. toiminnallisten menetelmien käytöstä.

Ohjausmateriaalissamme käsitellään aiheita, jotka nousivat nuorten omista tarpeista ja toiveista. Materiaali sisältää kattavasti seksuaalikasvatuksen eri osa-alueet.

Ajan rajallisuuden vuoksi työmme jäi testaamatta käytännössä, mutta uskomme vahvasti sen toimivuuteen. Jatkossa ohjausmateriaalin voisi markkinoida kouluterveydenhoitajien ja opettajien käyttöön. Vastaavanlaisia ohjausmateriaaleja voisi kehittää laajemminkin terveystkasvatuksen eri osa-alueille.

LÄHTEET

Aho, Tuulia, Kotiranta-Ainamo Anna, Pelander, Anne & Rinkinen, Tuija. 2008. Puhutaan seksuaalisuudesta. Väestöliiton julkaisuja. Helsinki.

Bergström, Seija & Leppänen, Arja. 2007. Markkinoinnin maailma. Helsinki: Edita.

Bowell, Pamela & Heap, Brian. 2005. Prosessidraama – polkuja opettamiseen ja oppimiseen. Saarijärvi: Gummerus.

Bildjuschkin, Katriina & Malmberg, Ari. 2000. Kerro meille seksistä. Tampere: Tammi.

Cacciatore, Raisa & Kortenniemi-Poikela, Erja. 2010. Portaita pitkin – Lapsen ja nuoren seksuaalisuuden kehittyminen. Helsinki: WSOY.

Hilakivi, Niina & Kalkasmaa, Kati. 2008. Kutina joka kasvaa raapiessa - seksuaalikasvatusta draamaa käyttäen. Savonlinna: Mikkelin ammattikorkeakoulu, terveysalan laiton. Opinnäytetyö.

Kontula, Osmo & Lottes, Ilsa (toim.). 2000. Seksuaaliterveys Suomessa. Helsinki: Studia.

Kontula, Osmo & Meriläinen, Henna. 2007. Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa. Väestöliiton julkaisuja. Vantaa.

Korhonen, Pekka & Ostern, Anna-Lena. 2001. Katarsis: Draama, teatteri ja kasvatus. Gummerus.

LIITE 1.

TOIMINNALLISET MENETELMÄT SEKSUAALIKASVATUKSESSA

Opas yläasteiden terveydenhoitajille

Kuva: www.mii.fi

OHJAUSMATERIAALI

Tämän opaslehtisen tarkoitus on helpottaa draaman käyttöä ohjaus-/ opetusmenetelmänä seksuaalikasvatuksessa. Lehtisessä on esitetty seitsemän eri aihealuetta ja niille jokaiselle omat leikit ja tehtävät. Oppaan aihealueita ei tarvitse käyttää järjestyksessä, vaan niistä voi valita yksittäisiä osioita. Kaikkia leikkejä ja tehtäviä voi vapaasti soveltaa. Kunkin aihealueen ja siihen sisältyvien tehtävien tekemiseen menee ryhmällä aikaa 1-3 tuntia, riippuen ryhmän koosta.

Opas sisältää myös lämmittelyharjoituksia. Peruseriaate lämmittelyharjoituksissa on saada osallistujat rentoutuneiksi ja estot pois. Alkulämmittelyksi käy periaatteessa mikä tahansa leikki tai toiminta, jolla saadaan nuoret rentoutumaan. Tärkeää alkulämmittelyssä on saada ryhmäläiset improvisoimaan ja käyttämään mielikuvitustaan, joten on syytä välttää turhan tarkkaa tehtäväksi antoa. Oppaassamme on kunkin aihealueen kohdalla esimerkki lämmittelyharjoituksesta, mutta toki mielikuvitustakin voi käyttää ja ohjeita soveltaa.

Loppuleikki on tärkeä, jotta saadaan käytetyt roolit pois harteilta. Aina draamaa käytettäessä on muistettava että rooleista pois tuleminen ennen ryhmätilaisuuden lopettamista on todella tärkeää. Roolin ei saa antaa jäädä päälle. Loppuleikin on hyvä sisältää jotakin ihan muuta kuin mitä tunnilla on käsitelty. Usein jonkunlainen hulluttelu, jossa saa heittää ajatukset vapaalle, on toimiva.

Seksuaalisuus käsitteenä

Tästä aihealueesta on hyvä aloittaa seksuaalikasvatus. Siinä kartoitetaan, mitä nuoret tietävät ja ajattelevat seksuaalisuudesta. Samalla opitaan tuntemaan ryhmää, jotta osataan jatkossa toimia ryhmän tarpeet huomioon ottaen. Lisäksi aloituksessa herätellään nuoria draamaan.

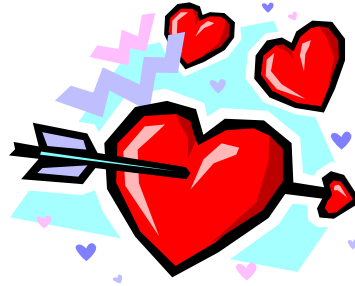
1. Lämmittelyharjoitus

Pojat ja tytöt jaetaan erikseen ryhmiin ja nämä edelleen erikseen n. 4-5 hengen ryhmiin. Ryhmille annetaan pahvit ja ohjataan keskustelemaan ja kirjoittamaan vapaasti sanoja siitä, mitä seksuaalisuus tuo mieleen (mindmap). Tähän voi varata aikaa n. 15 - 20 minuuttia.

Ryhmien tuottamat pahvit kerätään ja katsotaan yhdessä kaikki sanat läpi. Sanat ryhmitellään eri aihealueiden alle (esim. seurustelu ja rakkaus, ensimmäinen seksikokemus, ehkäisy ja sukupuolitaudit ja seksuaaliset vähemmistöt). Näitä aiheita käsitellään seuraavilla kerroilla tai jatketaan heti joistain aiheista.

Ensimmäisellä kerralla ryhmää ohjaavan henkilön on syytä antaa esimerkiksi sähköpostiosoite, johon nuoret voivat halutessaan laittaa heränneitä ajatuksia ja kysymyksiä.

Seurustelu ja rakkaus

1. Lämmittelyharjoitus – ”Muistatko nimeni”

Leikkiin tarvitaan yli neljä osallistujaa, mitä useampi sen parempi. Osallistujat asettuvat istumaan ringiin ja yksi käy keskelle kädessään talouspaperirulla tms. pehmeä esine. Ringissä olevat huutelevat vuoronperään toisten nimiä ja aina, kun kuulee oman nimen, täytyy huutaa jonkun ringissä olevan nimi. Vierustovereita ei saa huutaa. Keskellä oleva yrittää osua talouspaperirullalla sitä henkilöä, jonka nimi huudetaan. Mikäli keskellä oleva osuu henkilöä jonka nimi on huudettu, ennen kun tämä kerkeää huutaa jonkun toisen nimen, joutuu ringissä istunut keskelle. Leikki on hyvä keino opetella nimiä uudessa ryhmässä.

2. Ajatukset aiheeseen

Ryhmä jaetaan 4-6 henkilön pienryhmiin, joille annetaan tehtäväksi tehdä patsas aiheesta rakkaus. Jokaisen ryhmäläisen on tarkoitus olla mukana ja aikaa annetaan 5-10 minuuttia. Tämän jälkeen jokainen ryhmä esittelee yksitellen patsaansa muille ja kertoo mitä patsas esittää. Näiden ajatusten pohjalta keskustellaan hetki rakkaudesta ja seurustelusta, mitä ne sisältävät ja mitä toiveita ja pelkoja herättävät. Jos ryhmä on hiljainen, ohjaaja voi esittää kysymyksiä, jotta saisi ryhmän keskustelemaan. (esim. millainen on täydellinen seurustelukumppani?)

3. Syvemmälle aiheeseen

Keskustelun jälkeen ohjataan jokaista ryhmänjäsentä etsimään oma rauhallinen paikka salista. Tässä vaiheessa kiinnitetään huomiota siihen, ettei ryhmästä tule liian levottomia. Kun paikat ovat löytyneet, pyydetään kaikkia miettimään, mitä rakastuneen päivään kuuluu. Tähän voi varata aikaa muutaman minuutin. Tämän jälkeen ohjaajan

johdolla käydään läpi päivän kulkua aamusta lähtien. Ohjaaja sanoo kellonajan ja nuoret kertovat kukin vuorollaan, mitä tekevät, missä ovat ja mitä ajattelevat. Ohjaajan on syytä muistutella, että puhutaan rakastuneen näkökulmasta.

Ohjaajan kysymykset:

Kello on 7.00. Missä rakastunut on? Mitä rakastunut tekee? Mitä rakastunut ajattelee?

Kello on 11.00 ja rakastunut näkee poika-/tyttökaverinsa koulun ruokalassa. Mitä rakastunut tekee? Mitä rakastunut ajattelee?

Kello on 16.00 ja rakastunut tietää kaikkien ystävien sekä poika-/tyttökaverinsa viettävän aikaa kaupungilla. Rakastuneella on kuitenkin sählyharjoitukset. Mitä rakastunut tekee? Mitä rakastunut ajattelee? Mitä kaverit ajattelevat?

Kello on 19.30 ja rakastuneelle tulee tekstiviesti: ”Ei seukata enää. Hymyillään, kun tavataan.”.

Ohjataan jokaista kertomaan vuorollaan, miten oma roolihenkilö reagoi ja mitä tämän elämään kuuluu jatkossa. Lisäksi pohditaan, mitä roolihahmolle olisi kuulunut, jos häntä ei olisi jätetty.

4. Irrottautuminen rooleista, loppuleikki – ”Liikkuva kone”

Tarkoituksena on muodostaa kone erilaisista kehon liikkeistä ja äänistä. Yksi ryhmäläisistä asettuu keskelle tekemään jotain liikettä ja ääntä. Osallistujat tulevat vuoronperään ”koneeseen” ja tekevät omaan ääntään ja liikettään. Lopussa kasassa on ”kone”, joka koostuu mitä erilaisimmista äänistä ja liikkeistä.

Ensimmäinen seksikokemus ja siihen liittyvät odotukset/pelot

1. Lämmittelyharjoitus – ”Läpsy”

Leikkiin tarvitaan vähintään neljä osallistujaa. Osallistujat käyvät istumaan tiiviiseen rinkiin ja laittavat kämmenensä eteensä lattiaa vasten. Kätet laitetaan vielä vierustoverien kanssa ristiin. Yksi ryhmäläinen aloittaa läpsäyttämällä kättään lattiaan. Leikki jatkuu myötäpäivään, seuraava jatkaa läpsäyttämällä lattiaa. Suuntaa vaihdetaan läpsäyttämällä lattiaa kaksi kertaa. Mikäli ryhmäläinen unohtaa läpsäyttää omalla vuorollaan tai läpsäyttää väärään aikaan, putoaa toinen käsi pelistä pois. Voittaja on se joka on viimeisenä mukana pelissä.

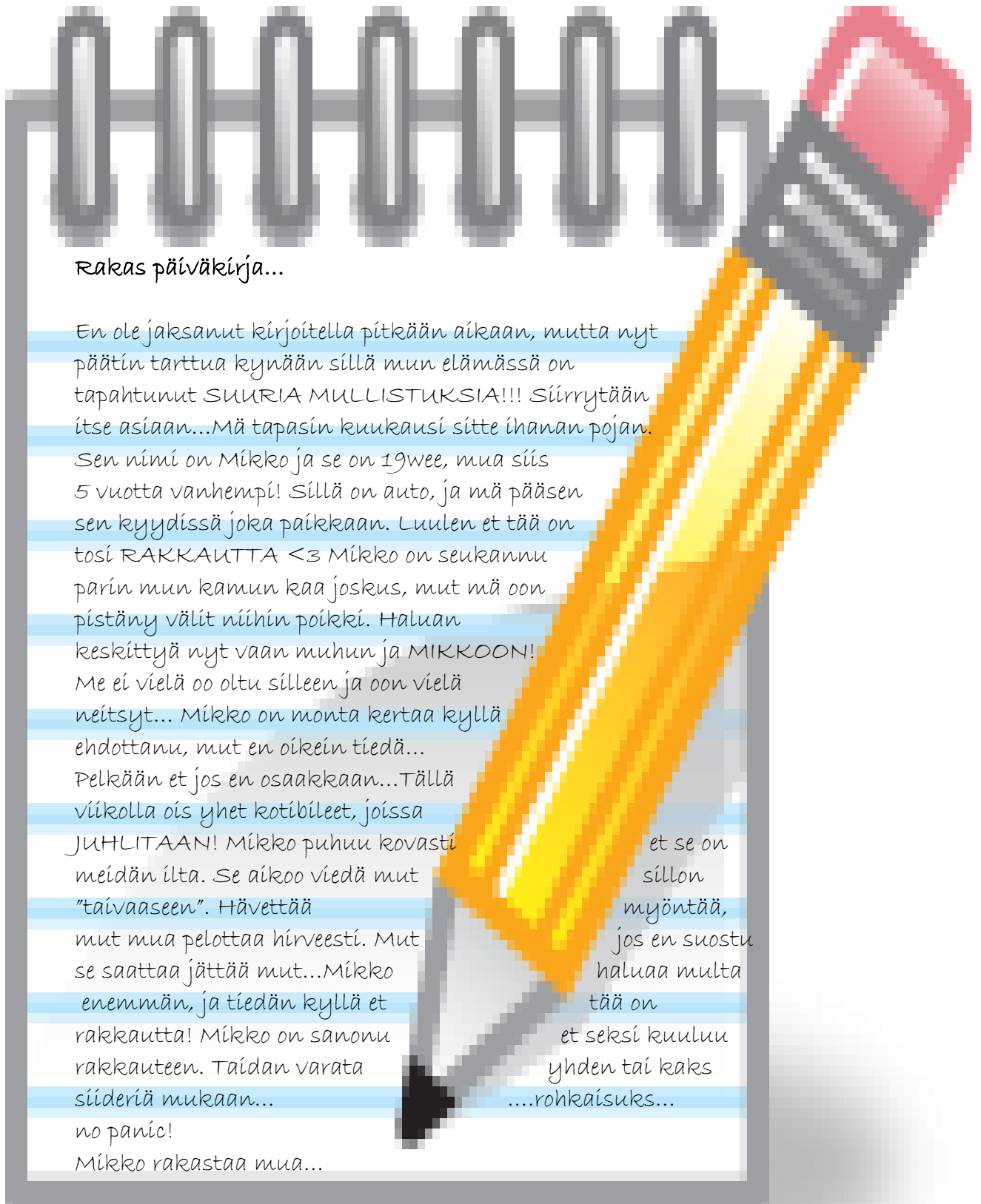
2. Ajatukset aiheeseen

Nuorille jaetaan lappuja, joihin pyydetään kirjoittamaan yksittäisiä sanoja aiheesta ”eka kerta”. Sanalaput rutistetaan ja kerätään yhteen (esim. hattuun). Jokainen kirjoittaa 2-6 sanaa. Tämän jälkeen nuoret jaetaan pienryhmiin (3-4 henkilöä) ja ohjataan kirjoittamaan runo aiheesta ”eka kerta”. Ryhmiin jaetaan tasaisesti aikaisemmin kirjoitetut sanat ja näitä täytyy käyttää runoissa. Aikaa annetaan n. 10 -20 minuuttia. Jokainen ryhmä esittelee vuorollaan oman runonsa.

3. Syventyminen aiheeseen

Työskentelyä jatketaan samoissa pienissä ryhmissä. Ohjaaja lukee ryhmäläisille otteen päiväkirjasta ja pyytää ryhmäläisiä miettimään millaisesta henkilöstä on kyse.

OHJAAJALLE PÄIVÄKIRJA:

Rakas päiväkirja...

En ole jaksanut kirjoitella pitkään aikaan, mutta nyt päätin tarttua kynään sillä mun elämässä on tapahtunut SUURIA MULLISTUKSIA!!! Siirrytään itse asiaan...Mä tapasin kuukausi sitte ihanan pojan.

Sen nimi on Mikko ja se on 19wee, mua siis 5 vuotta vanhempi! Sillä on auto, ja mä pääsen sen kyydissä joka paikkaan. Luulen et tää on tosi RAKKAUTTA <3 Mikko on seukannu parin mun kamun kaa joskus, mut mä oon pistäny välit niihin poikki. Haluan keskittyä nyt vaan muhun ja MIKKOON!

Me ei vielä oo oltu silleen ja oon vielä neitsyt... Mikko on monta kertaa kyllä ehdottanu, mut en oikein tiedä...

Pelkään et jos en osakaan...Tällä viikolla ois yhet kotibileet, joissa

JUHLITAAN! Mikko puhuu kovasti meidän ilta. Se aikoo viedä mut "taivaaseen". Hävettää

mut mua pelottaa hirveesti. Mut se saattaa jättää mut...Mikko enemmän, ja tiedän kyllä et

rakkautta! Mikko on sanonu rakkauteen. Taidan varata siideriä mukaan...

no panic!

Mikko rakastaa mua...

et se on
sillon
myöntää,
jos en suostu
haluaa multa
tää on
et seksi kuuluu
yhden tai kaks
....rohkaisuks...

Lukemisen jälkeen ohjataan nuoria miettimään pienryhmissä päiväkirjan kirjoittajan ikä, sukupuoli, asuinpaikka, luonne, perhe, kaverit ja harrastukset. Henkilöt esitellään muulle ryhmälle. Esittelyjen jälkeen jatketaan työskentelyä ryhmissä ja ohjataan ideoimaan ”ihanne” ja ”kauhukuva” siitä, miten ilta sujuu. Molemmat versiot on tarkoituksena näytellä. Suunnitteluun varataan aikaa 15–30 minuuttia. Jokaisen ryhmäläisen tulee olla näytelmässä mukana. Ohjaaja kiertelee tässä vaiheessa eri ryhmissä ja avustaa ryhmiä (esim. jakaa roolihahmot).

Sitten ovat esitykset, joihin kuluu aikaa noin 60 minuuttia. Esitysten jälkeen ryhmät saavat pohdittavakseen, millainen olisi ihanteellinen ensimmäinen seksikokemus, miten siihen voi vaikuttaa ja mitkä asiat johtavat huonoihin kokemuksiin. Pohdinnan jälkeen ohjaaja kysyy avoimesti kuinka roolihenkilö olisi voinut vaikuttaa illan kulkuun niin hyvässä kuin huonossakin vaihtoehdossa. Lopuksi keskustellaan ohjaajan johdolla, siitä kenen kanssa roolihahmo olisi voinut keskustella tilanteestaan ennen ja jälkeen tapahtuneen.

4. Irrottautuminen rooleista, loppuleikki – ”Hillopurkki”

Jokaiselle osallistujalle annetaan nimi (mansikka, vadelma, mustikka...). Osallistujat asettuvat alueelle, joka on ”kellari”. ”Kellarin” vierellä on alue, jossa on kellarinvartija. Yksi huutaa eri hilloja, ja huudetut lähtevät juoksemaan vartijaa karkuun. Ne, jotka jäävät kiinni muuttuvat kellarinvartijaksi. Jos huudetaan ”hometta kellarissa”, lähtevät kaikki ”hillot” juoksemaan karkuun. Viimeinen ”kellarissa” on voittaja.

Ehkäisy ja sukupuolitaudit

Kuva:terveysnetti.turkuamk.fi

1. Lämmittelyharjoitus – ”Tarinarinki”

Ryhmäläiset ohjataan istumaan piiriin ja tehdään tarinarinki. Jokainen sanoo vuorotellen järjestyksessä sanan. Sanojen on oltava johdonmukaisia ja näistä syntyy tarina. Ohjaaja antaa esimerkin (yksi sanoo MINÄ, seuraava LÄHDIN....seuraava EILEN.....UIMAAN....SIELLÄ...OLI...PALJON...IHMISIÄ.). Ohjaaja aloittaa itse keksimällään sanalla ja näyttää ryhmälle kulkusuunnan. Tarinan voi lopettaa, kun kierros on mennyt ainakin kaksi kertaa ja tarina johdonmukaisesti loppuu.

2. Ajatukset aiheeseen

Ohjaaja esittelee ryhmäläisille laukun tai repun, jonka sisälle on varannut kondomin, jälkiehkäisytabletit, raskaustestin, esitteet HPV- rokotteesta ja eri ehkäisymenetelmistä. Ohjaaja kysyy millaiselle henkilölle tavarat kuuluvat ja mihin tarkoitukseen ne ovat ja kertoo jos jokin tavaroista on vieras. Lisäksi ohjaaja pyytää ryhmäläisiä pohtimaan miksi tavarat laukussa on. Aihetta voi syventää luomalla laukun omistajan identiteetin ja pohtimalla, miksi kyseiset tavarat ovat laukussa. Ryhmäläiset jaetaan pienryhmiin (4-6 henkilöä) ja annetaan tehtäväksi miettiä laukun omistajan tulevaisuutta: millainen se on vuoden ja 20 vuoden kuluttua. Tämän jälkeen käydään läpi eri ryhmien ajatukset vuorotellen.

3. Syventyminen aiheeseen

Ryhmäläisille jaetaan paperit, joihin heitä pyydetään kirjoittamaan itsenäisesti vuorosanoja liittyen sukupuolitauteihin (2-4 kpl). Tämän jälkeen nuoret jaetaan pienryhmiin (4-6 henkilöä) ja kullekin jaetaan vuorosanat sattumanvaraisesti. Yksi ryhmä kerrallaan tulee eteen ja muut saavat sanoa keitä ryhmäläiset ovat (esim. opettaja, äiti, tyttö). Muut ryhmät päättävät huudelleen, missä ryhmä on ja mikä tilanne on kyseessä. Ryhmä aloittaa improvisoiden tilanteen esittämisen ja jokaisen on sanottava omat vuorosanat. Muitakin repliikkejä saa sanoa. Ohjaajan on syytä ohjata ryhmää eteenpäin, jos tilanne ei edisty eikä päästä loppu ratkaisuun. Improvisaatioharjoituksen aikana rooleja voi vaihtaa yllättäen. Ohjaaja sanoo kesken harjoituksen, kuka kukin on.

4. Irrottautuminen rooleista, loppuleikki – ”Hyeeena”

Asetutaan ringiin seisomaan. Leikin idea on se, etteivät hampaat saa näkyä, eivätkä osallistuja saa nauraa. Tarkoituksena on yrittää saada muut ryhmäläiset nauramaan tekemällä hassuja ääniä ja ilmeitä. Kierros etenee aluksi myötöpäivään, käännytään vierustoveriin päin ja sanotaan ”hyeeena”. Jos haluaa vaihtaa suuntaa, tulee sanoa ”kakadu”. Mikäli osallistuja nauraa tai hampaat näkyvät, putoaa hän pois pelistä.

Seksuaaliset vähemmistöt

1. Lämmittelyharjoitus

Ohjaaja on leikannut valmiiksi lehdistä erilaisia kuvia miehistä ja naisista. Jokainen ryhmänjäsen käy etsimässä sellaisen kuvan, joka miellyttää. Ryhmäläiset jaetaan pienryhmiin, joissa kukin kertoo vuorollaan omasta ihannetyöstä tai –pojasta.

2. Ajatuksia aiheeseen

Ohjaaja jakaa ryhmäläisille papereita, joihin jokainen kirjoittaa repliikkejä (3-6 kpl). Nämä sekoitetaan ja jaetaan kaikkien kesken. Ohjaaja jakaa ryhmäläisille roolit, jotka ovat kaikissa ryhmissä samat.

1. Homoseksuaali nuori, joka ei ole kertonut suuntautumisestaan kenellekään
2. Homoseksuaalin vanhempi, jolla on ennakkoluuloja vähemmistöjä kohtaan
3. Homoseksuaalin paras ystävä

Muut roolit ohjaaja voi keksiä itse tai ryhmäläiset voivat keksiä.

Ohjaaja antaa ryhmäläisille tehtäväksi keksiä paikan, missä roolihahmot ovat ja mikä tilanne on kyseessä (esim. ruokailu kotona). Kukin esittelee roolihahmonsa identiteetin ennen harjoitusta, joka syntyy improvisoiden. Ryhmäläiset esittävät tilanteen, jossa käyttävät saamansa lauseet. Myös muita lauseita saa käyttää, jotta tilanteesta tulee johdonmukainen. Kohtauksen aloittavat ohjaajan valitsemat henkilöt ja muut tulevat mukaan johdonmukaisissa kohdissa. Ohjaaja neuvoo henkilöitä menemään mukaan, jos jotkut jäävät sivuun. Tämän tulee myös ohjata tilannetta eteenpäin, jos ryhmä pyörii paikoillaan, eikä saa tilannetta päätökseen.

3. Syventyminen aiheeseen

Edellisen harjoituksen perään ryhmä tekee ”kuumatuoli” harjoituksen, jossa kukin roolihenkilö menee eteen yksin. Muut ryhmät saavat kysyä hahmolta kysymyksiä, johon henkilön on vastattava roolihahmona. Kysymysten tarkoituksena on selvittää roolihahmon ajatuksia. Kysymykset voivat olla esim. Miltä sinusta tuntui, kun...? Mitä ajattelit, kun sanoit...?

4. Loppuleikki – ”Formula”

Asetutaan ringiin seisomaan. Leikin idea on, että ringiä kiertää formula. Tämä on automainen ääni, minkä vuorotellen jokainen ryhmäläinen päästää. Ääni liikkuu ohjattuun suuntaan ja liikkuu vierustoverilta toiselle. Jos henkilö päästää jarrutusäänen, suunta vaihtuu. Leikissä ei saa nauraa, muuten putoaa pois. Myöskään formulan ääni ei saa katketa tai ”Unohtaja” putoaa pois. Jos suunta vaihtuu ja väärässä suunnassa oleva henkilö päästää äänen, putoaa tämä pois.

LÄHTEET

Korhonen, Pekka & Ostern, Anna-Lena 2001. Katarsis: draama, teatteri ja kasvatus. Gummerus.

Owens, Allan & Barber Keith 2002. Draama suunnistus. Jyväskylä: Gummerus.

Kuvat:

www.mll.fi

terveysnetti.turkuamk.fi

Oppaan tekijät:

Niina Hilakivi

Kati Kalkasmaa

/Mikkelin ammattikorkeakoulu